

Protos Dr. Ghenadie Ponea

**Biserica Ortodoxă
în Țara Românească
1821-1859**

Editura Andreas

Protos Dr. **Ghenadie Ponea**
exarhul
Episcopiei Alexandriei
și Teleormanului

BISERICA ORTODOXĂ **în Țara Românească** **1821-1859**

Se tipărește cu binecuvântarea
Preasfințitului Părinte Galaction
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Editura Andreas

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PONEA, GHENADIE Protos Dr.

Biserica Ortodoxă în Țara Românească. 1821-1859 /

Protos Dr. Ghenadie Ponea

București: Andreas Print, 2011

ISBN 978-606-8271-05-7

DIFUZOR EXCLUSIV:
AGENȚIA DE DIFUZARE DE CARTE
IVO PRINT

Calea Griviței nr. 158, demisol, sector 1, București

Tel./Fax: 021.222.07.67

E-mail: ivo_print@yahoo.com

http: www.editura-andreas.ro

La baza volumului stă lucrarea de doctorat
**„Rolul Biserii Ortodoxe Române în Țara Românească
în perioada 1821-1859“**

Coordonator: prof. univ. dr. VLADIMIR OSIAC

Referenți: acad. RADU ȘTEFAN VERGATTE,

preot prof. univ. dr. STANCU ION , prof. univ. dr. CIOBOTEA DINICĂ

© Editura **ANDREAS**, București, 2011

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii ANDREAS.

Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă, stocată și retransmisă sub formă: tipărită, electronică, mecanică, fotocopiată, audio sau sub orice altă variantă fără permisiunea scrisă a Editurii ANDREAS.

Redactare: **MARIA CORDONEANU**

Corectură: **LAURA-IVONA DUMITRU**

Tehnoredactare: **GHEORGHE DUMITRU**

B-dul Tudor Vladimirescu nr. 31
sector 5, București, ROMÂNIA

Imprimare:

fedprint
tipografie

Tel.: 021.411.0055; 021.411.47.70
fed@prom.ro

Bun de tipar: 05.10.2011;

Coli tipar: 18; Coli editoriale: 24

Format: 16/54x84 cm (Z6)

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE (P.S. Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului)	7
ÎNDEMN... (Acad. Gh. Vlăduțescu)	11
CUVÂNT INTRODUCTIV (Prof. univ. dr. Vladimir Osiac)	13
INTRODUCERE	17
ISTORIOGRAFIA PROBLEMEI	25

CAPITOLUL I

ROLUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ÎN ISTORIA POPORULUI ROMÂN	34
I. 1. Trăsături caracteristice ale ortodoxiei	34
I. 2. Biserica și națiunea la începutul secolului al XIX-lea	44

CAPITOLUL II

SOCIETATEA ȘI BISERICA ORTODOXĂ ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ ÎNTRE ANII 1821-1829	60
II. 1. Viața social-politică	60
II. 2. Revoluția din 1821 și implicarea bisericii	79

CAPITOLUL III

REVOLUȚIA DE LA 1848 ȘI BISERICA ORTODOXĂ ...	124
III. 1. Mutații social-politice și Biserica Ortodoxă. 1829-1848	124
III.2. Regimul revoluționar și implicarea Bisericii Ortodoxe Române	167
III. 3. Participarea preoților la Revoluție	176

*CAPITOLUL IV***BISERICA ȘI MODERNIZAREA SOCIETĂȚII****ÎNTRE 1848 ȘI 1859 238**

IV. 1. Țara Românească între Balta Liman

și Congresul de la Paris 238

IV. 2. Rolul Bisericii Ortodoxe în mișcarea unionistă 249

CONCLUZII 266**BIBLIOGRAFIE 273**

Cuvânt înainte

Trecutul este ca o lampă așezată la intrarea viitorului, ca să risipească în parte întunericul ce-l acoperă.

FELICITE LAMERMAIS

Problema relației dintre Biserică și Stat este una cât se poate de complexă și de actuală.

Dacă în perioada de început a Bisericii raporturile ei cu Imperiul Roman erau relativ simple, în sensul că atât timp cât credincioșilor nu li se cerea să-și abjure credința și să jertfească idolilor, ei erau supuși Imperiului, respectându-i legile ce nu contraveneau învățaturii creștine, odată cu anul 313 și cu domnia lui Constantin cel Mare, relațiile devin ceva mai complexe.

De acum înainte Biserica, prin ierarhii ei, capătă și atribuții în sfera de acțiune a statului (juridice), iar împăratul sau conducătorul statului prin ungerea de către patriarh, devine reprezentatul divinității pe pământ (nu ca despoții asiatici sau faraonii egipteni ce erau văzuți ca întrupări ale zeilor), rolul său fiind acela de a proteja și ajuta Biserica în misiunea ei de răspândire a Evangheliei pe întreg pământul.

Secolul al VI-lea va aduce, ceea ce va deveni în istoria ulterioară idealul de organizare Biserică-Stat, simfonia justiniană. Această simfonie este o împreună

lucrare a Bisericii cu Statul în perspectivă eshatologică, și anume realizarea scopului ultim al omului – mântuirea.

Secolele următoare vor fi marcate de momente de criză în raporturile dintre cele două, însă fără a fi deteriorate iremediabil. Aici poate fi amintită criza iconoclastă, pentru partea de răsărit a Europei și provinciile asiatice ale Imperiului Bizantin, în care puterea imperială a încercat să impună prin forță Bisericii o doctrină eretică; iar pentru apusul Europei cearta pentru investitură, în care Biserica (cea romano-catolică) prin Papă a încercat să-și impună dominația asupra puterii seculare.

Începând cu Revoluția franceză de la 1789 și cu epoca luminilor, relațiile Bisericească-Stat au fost grav afectate, existând o fractură între cele două instituții, pentru început în vestul Europei, pentru ca mai apoi, în secolele următoare, aceasta să fie transplantată și în răsăritul continentului. Această problemă a fost complicată și agravată de apariția curentului secularizării.

De la această dată și până în ziua de astăzi Europa încearcă să găsească o rezolvare a acestei chestiuni. Azi, nici în cadrul Uniunii Europene statele nu au ajuns la un răspuns comun: separare completă Bisericească-Stat (Franța), sau diferite grade de colaborare între cele două (Belgia, statul prin Constituție acordă salarizarea integrală a clericilor cultelor recunoscute; Grecia și Portugalia, în care există religii de stat: Biserica Ortodoxă, respectiv Biserica Catolică), Tocmai datorită complexității acestor raporturi este recunoscut dreptul fiecărui stat de a gestiona această problemă în manieră proprie, ținând cont de tradițiile specifice. În România Statul sprijină financiar Biserica și cultele recunoscute prin lege.

După această scurtă trecere în revistă a istoriei relațiilor dintre Biserică și Stat, vom înțelege mai bine și vom situa

corect demersul Părintelui Protosinghel Ghenadie Ponea, de prezentare a situației și rolului Bisericii Ortodoxe Române din Țara Românească (cu concentrare mai ales pe zona Olteniei) în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Ce altceva este această lucrare, decât o nouă și altă încercare de limpezire a unei situații ce își caută încă rezolvarea? Căci, după cum spune și moto-ul ales pentru cuvântul Nostru introductiv: trecutul este o lampă ce ne poate lumina viitorul, dându-ne răspunsurile pe care le căutăm.

Trebuie remarcat faptul că autorul și-a ales spre cercetare o perioadă extrem de frământată din istoria poporului nostru. Prima jumătate a secolului al XIX-lea este una dintre cele mai bogate în evenimente, evenimente ce au culminat cu unirea de la 24 ianuarie 1859 a celor două provincii românești: Țara Românească și Moldova. În această perioadă pe plan politic au loc Revoluțiile de la 1821 și 1848, sunt reînstalate domniile pământene, se iau primele măsuri de modernizare a Statului prin adoptarea *Regulamentului organic* (1831). În plan religios se încearcă și se reușește înlocuirea ierarhilor greci cu ierarhi autohtoni, se pune pentru prima dată problema mănăstirilor închinatelor, este perioada de maximă activitate a doi dintre marii ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, pe care posteritatea i-a numărat în rândul Sfinților: Sfântul Calinic de la Cernica și Sfântul Grigorie IV Dascălul.

Un lucru ce trebuie semnalat în lucrarea de față este prezentarea (cu nume și o scurtă schiță biografică) a unor preoți care au participat activ la Revoluția lui Tudor Vladimirescu și la cea de la 1848, precum și la mișcarea unionistă și în final la Unirea Principatelor. Această listă ar necesita o îmbogățire și prin includerea unor slujitori ai altarelor din întreaga Țară Românească, nu numai din județele Olteniei.

Toate aceste lucruri ne fac să credem și să sperăm că lucrarea părintelui se va constitui într-un element util celor ce vor să studieze trecutul pentru a înțelege viitorul.

† GALACTION
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Îndemn ...

Se obișnuiește, și e bine așa, ca orice îndemn la citirea unei cărți să fie făcut de cineva cu preocupări și știință înrudite. Nu este însă (prea) rău nici să atragă luarea aminte un cititor, doar un cititor, acesta cu avantajul de a fi luat seamă de carte ceva mai înainte ca aceasta să vadă, cum se spune, lumina tiparului.

Chiar dacă și eu fac un fel de istorie, numai că în ordinea unei anumite forme a culturii, față cu o scriere privitoare la biserica ortodoxă în viața poporului român, nu mă socotesc decât un cititor cu un ceas mai devreme decât aceia cărora le-o recomand.

Părintele Ghenadie, exarhul Episcopiei Alexandriei și Teleormanului, reface o secvență din istoria bisericii (1821-1859), mai apropiată de timpul nostru, dar prin aceasta nu și mai bine cunoscută. Se întâmplă uneori ca evenimentele care abia au intrat în „orizontul de așteptare“ al istoriei să fie, să poată fi mai puțin deslușite în esențialitatea lor. Nu este o regulă, este posibil ca secolul al XIX-lea să fie perceput cât de exact se poate de istoricii specializați în materie. Și așa însă, o reevaluare, adică o nouă hermeneutică, nu este fără de folos, istoria (istorie reală) fiind asemenea „operei“, deschisă și astfel susceptibilă de noi deslușiri, în funcție de situare și de intenționalitate. Cum orice „lectură“ este în vederea a ceva și aceea a istoriei reale (a *istoriei unu*, pentru a o deosebi de *istoria doi*, scrisă) pare a fi supravegheată, chiar condusă, de intenționalitate, în genere nu scriem istoria nici pentru ceea ce este trecut, în sine, nici ca o